

INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA
I GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ
PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY

Ubój religijny zwierząt rzeźnych w Polsce

dr inż. Robert Mroczek

IERiGŻ-PIB

Warszawa, 27 listopada 2020 r.

Plan wystąpienia

1. Cel pracy, źródła danych
2. Ubój religijny (jego istota i sytuacja prawna w Polsce)
3. Najwięksi producenci mięsa wołowego i drobiowego w UE-28/(27)
4. Rynek mięsa wołowego i drobiowego w Polsce
 - 4.1. Przemysł mięsny i drobiarski (liczba firm, zatrudnienie, wartość produkcji sprzedanej, rentowność) w latach 2011-2019
 - 4.2. Pogłowie bydła i broilerów kurzych oraz liczba gospodarstw z chowem i hodowlą tych gatunków zwierząt w 2013 i 2016 roku
5. Uboje przemysłowe bydła i drobiu w 2017 roku
6. Produkcja i eksport mięsa wołowego (lata 2010, 2013, 2016, 2019)
7. Produkcja i eksport mięsa drobiowego (lata 2010, 2013, 2016, 2019)
8. Produkcja mięsa drobiowego i wołowego w Polsce na potrzeby religijne (średnio w latach 2015-2017)
9. Potencjalne skutki wprowadzenia zakazu uboju religijnego bydła i drobiu w Polsce (z wyłączeniem gmin wyznaniowych – rachunek symulacyjny)
10. Inne czynniki mogące mieć potencjalny niekorzystny wpływ na rynek mięsa wołowego i drobiowego w Polsce
11. Konkluzje

Cel pracy

Celem niniejszego opracowania było pokazanie różnych aspektów związanych z ubojem bydła i drobiu w Polsce na potrzeby religijne oraz próba oszacowania skali tych ubojów i płynących z nich korzyści ekonomicznych dla firm przemysłu mięsnego i drobiarskiego. W tym celu przeanalizowano m.in. kierunki eksportu mięsa wołowego oraz drobiowego z Polski, celem identyfikacji największych jego potencjalnych obiorców, tj. krajów, w których 1) dominującą religią jest islam lub judaizm oraz 2) krajów, gdzie wyznawcy tych religii stanowią znaczący odsetek obywateli danego państwa. Zasadniczą trudnością w ocenie tego zjawiska jest brak rzetelnych danych. W jego analizie skupiono się **na aspekcie ekonomicznym**. Nie należy jednak zapominać o aspekcie **społecznym (etycznym) czy humanitarnym**, które są elementami trudno-mierzalnymi.

Źródła danych

- Główny Urząd Statystyczny (GUS)
- Ministerstwo Finansów (MF)
- Eurostat
- Rozmowy bezpośrednio z osobami mającymi wiedzę na temat analizowanego zjawiska
- Związek Polskie Mięso
- Polskie Zrzeszenie Producentów Bydła Mięsnego (PZPBM)

Istota uboju religijnego

- W uboju rytualnym u muzułmanów i żydów mięso – halal i kosher – musi pochodzić ze zwierząt przytomnych (bez wcześniejszego oszołomienia), które pozbawia się życia poprzez przecięcie głównych tętnic i żył gardła w celu wykrwawienia. Podczas gdy część muzułmanów dopuszcza, aby zwierzę zostało oszołomione w trakcie wykrwawiania (ubój z tzw. odwracalnym oszołomieniem), ortodoksyjna tradycja żydowska na to nie pozwala. Z tego powodu uważa się go, głównie w Europie, za niehumanitarny.

- Różnice pomiędzy mięsem z uboju koszernego a halal pochodzą z naukowych interpretacji oryginalnych tekstów religijnych, które z kolei określają prawa religijne. Koszerne reguły są bardziej restrykcyjne niż halal. Kluczową kwestią w uboju koszernym jest również osoba, która dokonuje takiego uboju. Jest nim specjalnie wyuczony w tym celu mężczyzna – religijny, pobożny Żyd, uczony w Talmudzie – szojchet.

Ubój z regułami halal musi spełniać m.in. następujące warunki:

- Zwierzę powinno być zwrócone w kierunku modlitwy muzułmańskiej (al.-kibla), czyli miasta Mekka,
- Podczas uboju należy wypowiedzieć formułę „bismillah”,
- Uboju musi dokonywać muzułmanin,
- W czasie uboju należy zadać cios w tętnicę szyjną zwierzęcia, aby jak najszybciej doprowadzić do jego wykrwawienia, gdyż krew uchodzi za nieczystą. Czas pomiędzy przecięciem głównych naczyń krwionośnych a utratą przytomności, jak wynika z reakcji behawioralnych i centralnego układu nerwowego, wynosi 20 sekund u owiec, do 2 minut u bydła, do 2,5 lub więcej minut u drobiu, a czasami ponad 15 minut lub więcej u ryb.

W styczniu 2013 roku weszło w życie rozporządzenie Rady UE ws. ochrony zwierząt podczas ich uśmiercania, które dopuszcza ubój bez ogłuszania na potrzeby wspólnot religijnych i pozwala państwom członkowskim utrzymać lub wprowadzić jego zakaz. Rozporządzenie w kwestiach wyznaniowych odwołuje się do Karty praw podstawowych.

Ubój rytualny w Europie jest obecnie całkowicie zakazany w:

- Danii (od lutego 2014 r.),
- Szwecji (od 1937 r.),
- Norwegii,
- Szwajcarii.

Poza Europą jest on zakazany w Nowej Zelandii (od 2010 r.)

W większości krajów Unii Europejskiej ubój religijny jest warunkowany pewnymi ograniczeniami, takimi jak np. oszołomienie lub znieczulenie zwierzęcia w trakcie albo tuż po uboju, czy zwolnienie z tych obostrzeń społeczności muzułmańskich i żydowskich po przekazaniu władzom odpowiedniego wniosku.

Sytuacja prawna

24 października 1997 r. weszła w życie ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt [DZ.U. 1997 nr 111 poz. 724], w której znalazł się zapis, iż zwierzę może zostać poddane ubojowi po uprzednim pozbawieniu świadomości, lecz dopuszczał wyjątek dla uboju w sposób przewidziany przez obrządki religijne.

Wchodząca w życie z dniem 28 września 2002 r. nowelizacja ustawy o ochronie zwierząt, nakazywała przeprowadzanie uboju tylko po wcześniejszym oszołomieniu i nie uwzględniała wyjątku dla uboju religijnego.

27 listopada 2012 r. Trybunał Konstytucyjny (TK) orzekł, że wydane w 2004 r. rozporządzenie Ministra Rolnictwa, dotyczące warunków uboju religijnego (w szczególności dopuszczenia uboju religijnego bez wcześniejszego oszołomienia) [Dz.U. 2004 nr 70 poz. 643] jest niezgodne ze znowelizowaną w 2002 roku ustawą i że Minister Rolnictwa przekroczył swoje kompetencje, wydając rozporządzenie bez należnego upoważnienia ustawowego.

Od 1 stycznia 2013 roku, po uprawomocnieniu się wyroku Trybunału Konstytucyjnego do 12 grudnia 2014 roku, na terenie państwa polskiego obowiązywał całkowity zakaz uboju religijnego bez wcześniejszego oszołomienia zwierzęcia.

10 grudnia 2014 roku TK uchylił wyrokiem zakaz dokonywania uboju religijnego. Zakaz ten zdaniem Trybunału naruszał wolność religii i sumienia.

W listopadzie 2017 roku złożony został w Sejmie projekt poselski nowelizacji ustawy o ochronie zwierząt i zakazie prowadzenia uboju religijnego w Polsce za wyjątkiem gmin wyznaniowych. Minister Rolnictwa w lipcu 2018 roku zapowiedział jego wycofanie, co się stało.

We wrześniu 2020 roku Sejm skierował pod obrady Senatu RP nowelizację Ustawy o ochronie zwierząt potocznie zwanej „piątką dla zwierząt”, której jeden z punktów dotyczy wprowadzenia zakazu uboju zwierząt rzeźnych na potrzeby religijne (poza gminami wyznaniowymi na własne potrzeby). W trakcie jej procedowania Senat zgłosił kilkadziesiąt poprawek do przestanej ustawy, w tym m.in. wydłużenie okresu wejścia w życie przepisów dotyczących uboju religijnego była na eksport o 5 lat, tj. do grudnia 2025 r. W międzyczasie rząd zgłosił poprawkę, by z zakazu uboju religijnego wyłączyć drób, co zaaprobował Senat. W trybie pilnym powołana została specjalna Komisja w MRiRW, której zadaniem jest wypracowanie mechanizmu odszkodowawczego dla rolników i przetwórców, którzy ponieśliby ewentualne straty z tytułu zakazu uboju była na potrzeby religijne z przeznaczeniem na eksport.

Najwięksi producenci mięsa wołowego i drobiowego w UE-28/(27) w 2019 roku

Lp.	Mięso wołowe		Mięso drobiowe	
	Kraj	tys. ton (w wbc)	Kraj	tys. ton (w wbc)
1.	Francja	1428	Polska	2593
2.	Niemcy	1106	<i>Wielka Brytania</i>	1899
3.	<i>Wielka Brytania</i>	914	Hiszpania	1705
4.	Włochy	780	Francja	1698
5.	Hiszpania	695	Niemcy	1584
6.	Irlandia	620	Włochy	1366
7.	Polska	560	Węgry	533
8.	Holandia (Niderlandy)	424	Rumunia	448

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Branża mięsna (PKD 10.1) jest największym działem przetwórczym przemysłu spożywczego w Polsce, gdyż w 2018 roku:

- wartość produkcji sprzedanej (w cenach bazowych) przemysłu mięsnego (PKD 10.11 i 10.13) wyniosła 57,2 mld zł, co stanowiło 23,8% wartości produkcji sprzedanej całego przemysłu spożywczego (łącznie z tytoniowym) wraz z drobiarskim (PKD 10.12) 71,5 mld zł (29,8%),
- w przemyśle mięsnym było zatrudnionych 92,9 tys. osób, co odpowiadało 23,2% zasobów pracy w całym przemyśle spożywczym (łącznie z tytoniowym), wraz z drobiarskim 110,3 tys. osób (27,6%),
- udział przemysłu mięsnego w tworzeniu PKB Polski, mierzony wartością dodaną brutto wynosi 0,5-1,0%, a wraz z drobiarskim 0,7-1,2%.

W Polskiej Klasyfikacji Działalności (tzw. PKD) oznaczenia dla głównych produktów przemysłu mięsnego (PKD 10.1) są następujące:

PKD 10.11 – przetwórstwo i konserwowanie mięsa z wyłączeniem mięsa z drobiu,

PKD 10.12 – przetwarzanie i konserwowanie mięsa drobiowego,

PKD 10.13 – produkcja wyrobów z mięsa, włączając wyroby z mięsa drobiowego.

Firmy przemysłowe przetwórstwa mięsnego^a (PKD 10.11 i 10.13)

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019 ^b
Liczba firm	1173	1138	1134	1132	1059	1047	1025	1024	1021
Zatrudnienie (w tys. osób)	87,4	86,9	91,4	92,7	94,0	94,2	93,0	92,9	93,0
Wartość produkcji sprzedanej (w mld zł)	34,2	40,3	45,1	45,0	45,6	49,7	55,9	57,2	61,3

^a zatrudniające 10 i więcej osób, ^b szacunek IERiGŻ-PIB na podstawie innych danych GUS, tj. danych firm składających sprawozdania finansowe oraz informacji o cenach producenta i o produkcji dużych i średnich firm przemysłowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie niepublikowanych danych GUS.

Firmy przemysłowe przetwórstwa drobiarskiego^a (PKD 10.12)

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019 ^b
Liczba firm	167	171	172	168	164	174	166	166	170
Zatrudnienie (w tys. osób)	23,7	24,0	18,3	18,0	17,9	18,2	18,3	17,4	18,3
Wartość produkcji sprzedanej (w mld zł)	13,2	13,7	11,1	11,4	11,6	12,0	13,4	14,3	15,4

^a zatrudniające 10 i więcej osób, ^b szacunek IERiGŻ-PIB na podstawie innych danych GUS, tj. danych firm składających sprawozdania finansowe oraz informacji o cenach producenta i o produkcji dużych i średnich firm przemysłowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie niepublikowanych danych GUS.

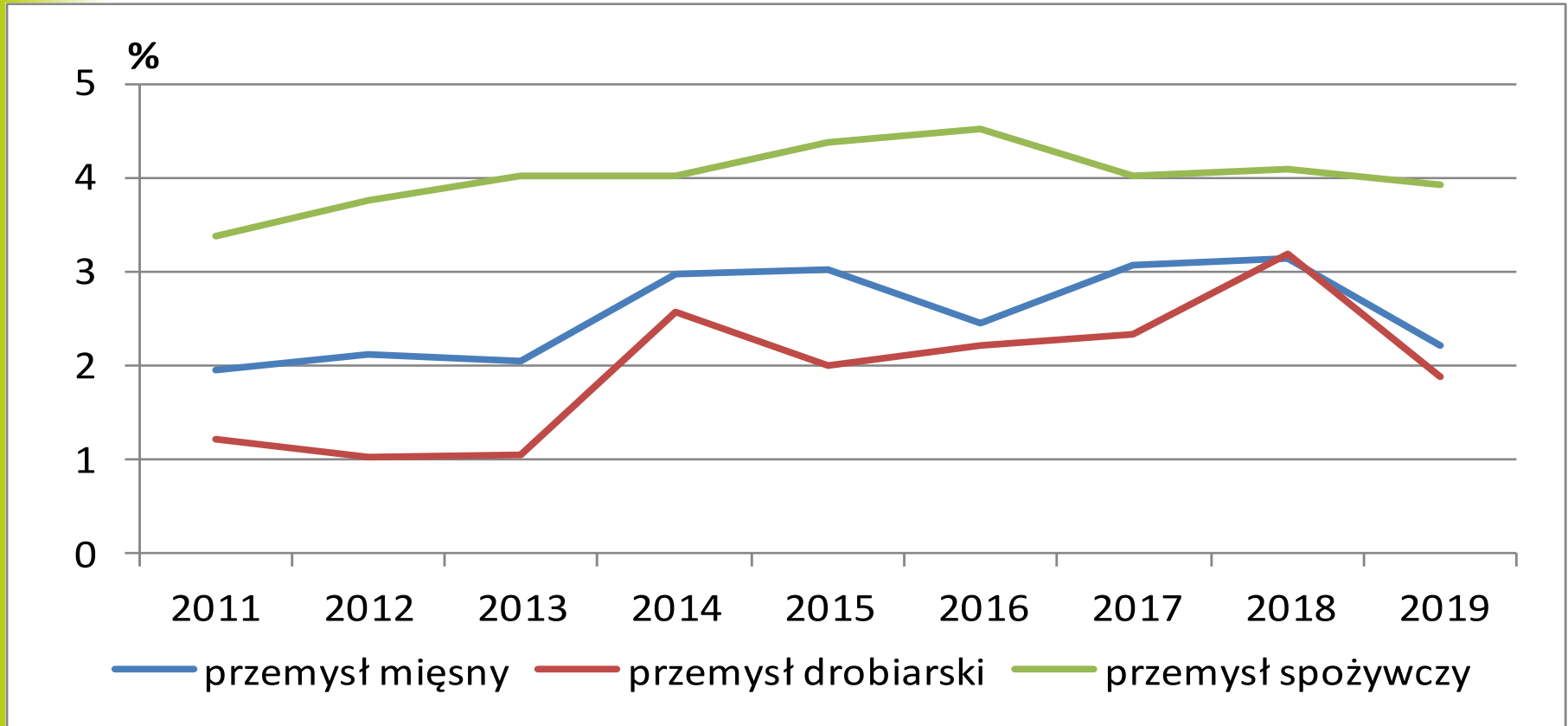
Zysk i rentowność netto przemysłu mięsnego i drobiarskiego

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Przemysł mięsny									
Zysk netto (w mln zł)	680	891	963	1389	1447	1267	1763	1762	1351
Rentowność netto ^a (w %)	1,95	2,12	2,00	2,98	3,01	2,45	3,07	3,14	2,21
Przemysł drobiarski									
Zysk netto (w mln zł)	174	152	119	301	235	280	304	455	268
Rentowność netto ^a (w %)	1,21	1,03	1,04	2,56	1,99	2,22	2,34	3,19	1,88

^a w procentach przychodów

Źródło: opracowanie własne na podstawie niepublikowanych danych GUS.

Rentowność netto^a przemysłu mięsnego i drobiarskiego na tle przemysłu spożywczego (bez tytoniowego)

^a wyrażona zyskiem netto w procentach przychodów

Źródło: opracowanie własne na podstawie niepublikowanych danych GUS, ze sprawozdań finansowych F-01 składanych przez przedsiębiorstwa.

Pogłowie bydła oraz liczba gospodarstw zajmujących się chowem i hodowlą bydła (stan w czerwcu)

Wyszczególnienie	2013	2016	Zmiana 2016/2013
			%
Pogłowie bydła ogółem (tys. sztuk)	5889,7	5951,3	101,0
w tym:			
• krów	2503,9	2366,9	94,5
• pozostałego bydła	3385,8	3584,4	105,9
Liczba gospodarstw ogółem (tys.)	424,4	343,2	80,9
w tym:			
• z krowami	356,8	267,0	74,8
• z pozostały bydłem	67,6	76,2	112,7

Źródło: Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2016 roku. GUS 2017 r.

Pogłowie brojlerów kurzych oraz liczba gospodarstw zajmujących się chowem i hodowlą brojlerów kurzych (stan w czerwcu)

Wyszczególnienie	2013	2016
Pogłowie brojlerów kurzych (mln sztuk)	79,5	127,0
Struktura pogłowia według skali chowu (wielkości stada)	%	
• 1-499 sztuk	1,9	1,1
• 500-4999	0,5	0,2
• 5000-9999	3,9	0,8
• 10000 i więcej sztuk	93,7	97,9
Średnia wielkość stada (sztuki)	1156	1968
Liczba gospodarstw (tys.)	65,4	64,5
Struktura gospodarstw według skali chowu (wielkości stada)	%	
• 1-499 sztuk	96,4	95,8
• 500-4999	0,2	0,2
• 5000-9999	0,6	0,2
• 10000 i więcej sztuk	2,8	3,8

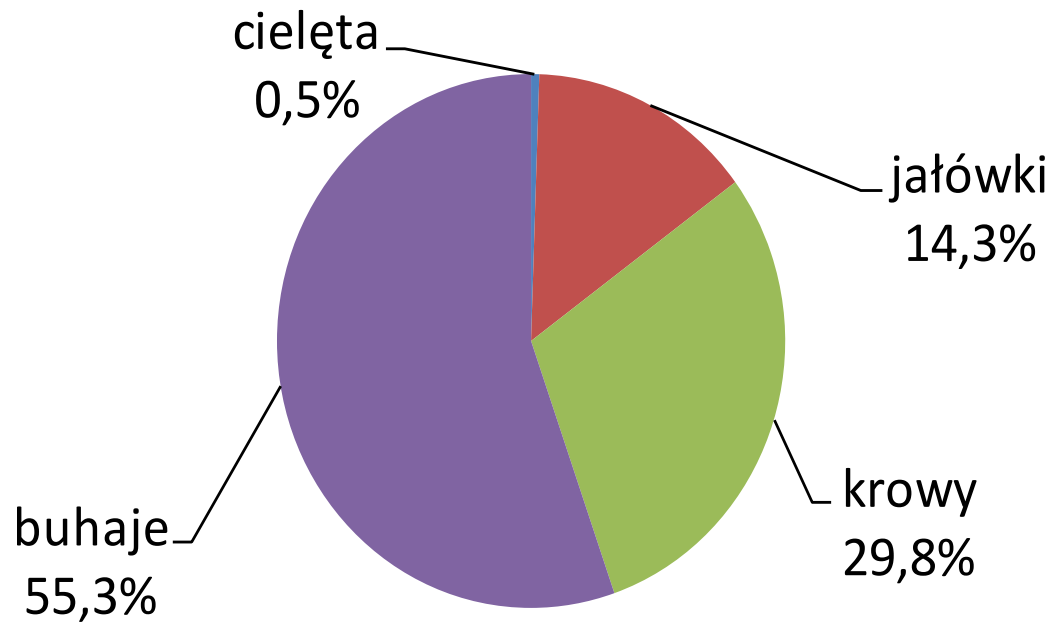
Uboje przemysłowe bydła w rzeźniach i ubojniach^a w Polsce w 2017 roku

Bydło ogółem	Cielęta	Bydło dorosłe razem	z tego:		
			jałówki	krowy	buhaje
w tys. sztuk					
1933,1	63,7	1869,3	306,6	602,1	960,6
w tys. ton wagi żywej					
1119,2	5,8	1113,4	160,5	333,8	619,1

^a wg danych zamieszczonych na stronach internetowych GIW działało w Polsce ok. **300 ubojni bydła**

Źródło: Zwierzęta gospodarskie w 2017 roku, GUS, Warszawa 2018.

Rozkład uboju bydła pod względem wagi żywej (wolumenu) poszczególnych grup zwierząt

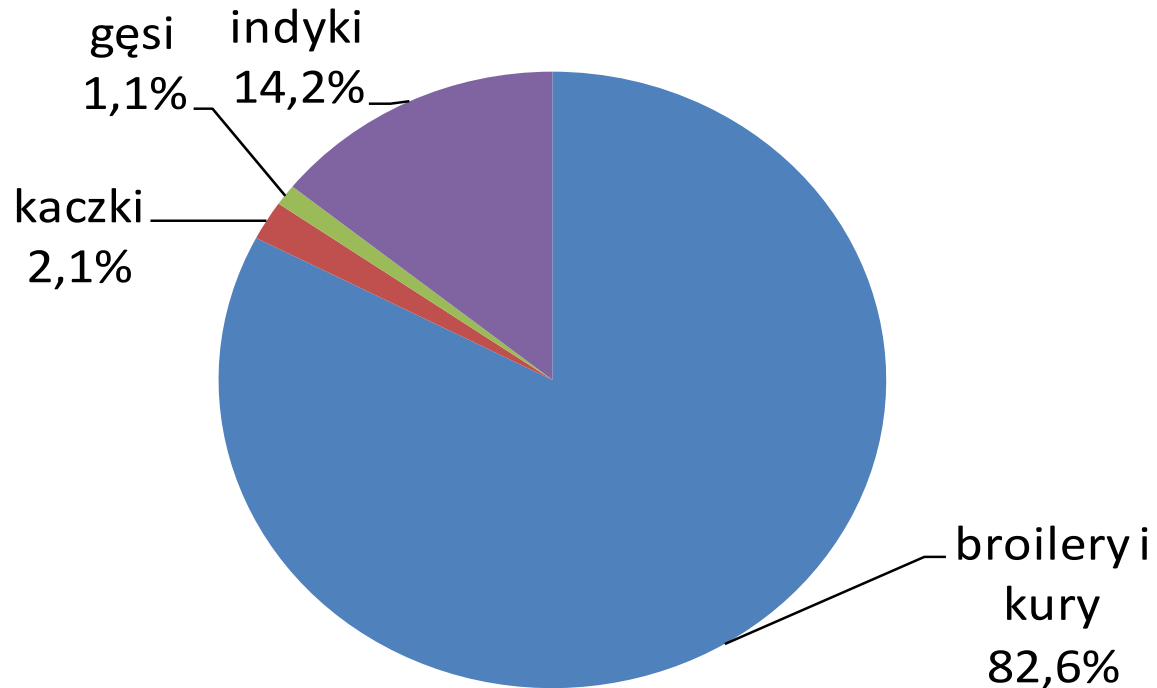
Uboje przemysłowe drobiu w rzeźniach i ubojniach^a w Polsce w 2017 roku

Drób ogółem	z tego:				
	broilery i kury	kaczki	gęsi	indyki	drób pozostały w tym strusie
w tys. sztuk					
1 175 833,6	1 112 704,5	20 720,1	5 872,0	35 984,4	552,7
w tys. ton wagi żywej					
3 313,3	2 736,4	68,6	36,5	470,7	1,2

^a wg danych zamieszczonych na stronach internetowych GIW, działało w Polsce ok. **160 ubojni drobiu**

Źródło: Zwierzęta gospodarskie w 2017 roku, GUS, Warszawa 2018.

Rozkład uboju drobiu pod względem wagi żywej (wolumenu) poszczególnych grup ptactwa

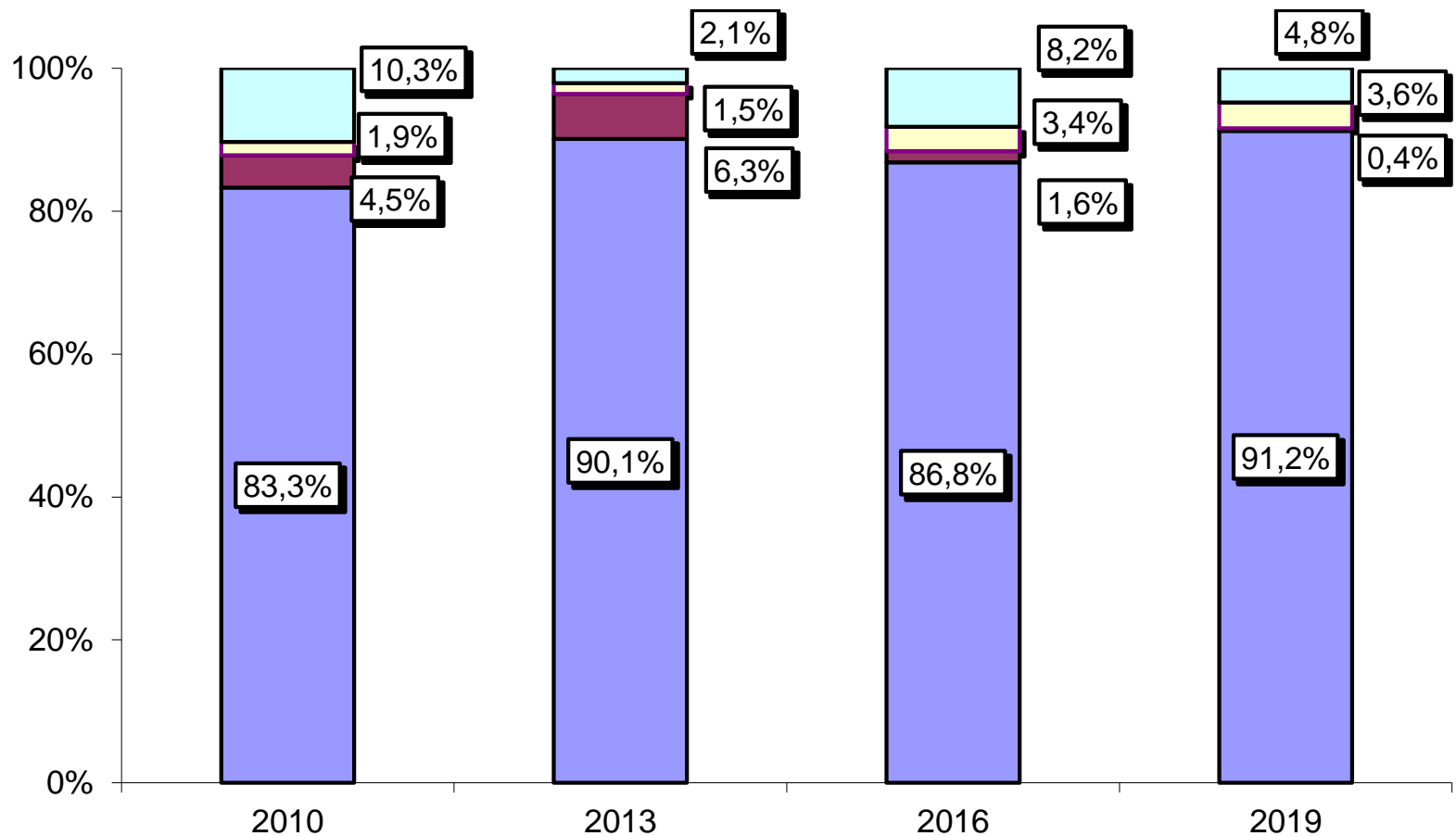
Produkcja i eksport mięsa wołowego z Polski (w w.b.c.)

Wyszczególnienie	2010	2013	2016	2019
Produkcja mięsa wołowego	390,0	373,0	501,0	567,0
Eksport (kod CN 0201 i 0202) ^a	265,7	288,1	363,0	382,1
w tym:				
- UE-28	221,3	259,7	299,7	348,8
- WNP	12,0	18,2	5,9	1,5
- Pozostałe kraje	32,4	10,2	42,3	31,9
w tym:				
- Turcja, Bośnia i Hercegowina, Egipt, Iran, Izrael	27,3	6,0	30,1	18,2
- inne państwa	5,1	4,2	12,2	13,7

^a 0201 – wołowina świeża lub schłodzona, 0202 – mięso wołowe zamrożone

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Rynek mięsa. Stan i perspektywy, nr 47, 51, 54 i 58, seria Analizy rynkowe. IERiGŻ-PIB, ARR/KOWR, MRiRW. Warszawa 2014, 2016, 2018, 2020 oraz na podstawie danych Ministerstwa Finansów.

Struktura eksportu mięsa wołowego z Polski w latach 2010, 2013, 2016 i 2019

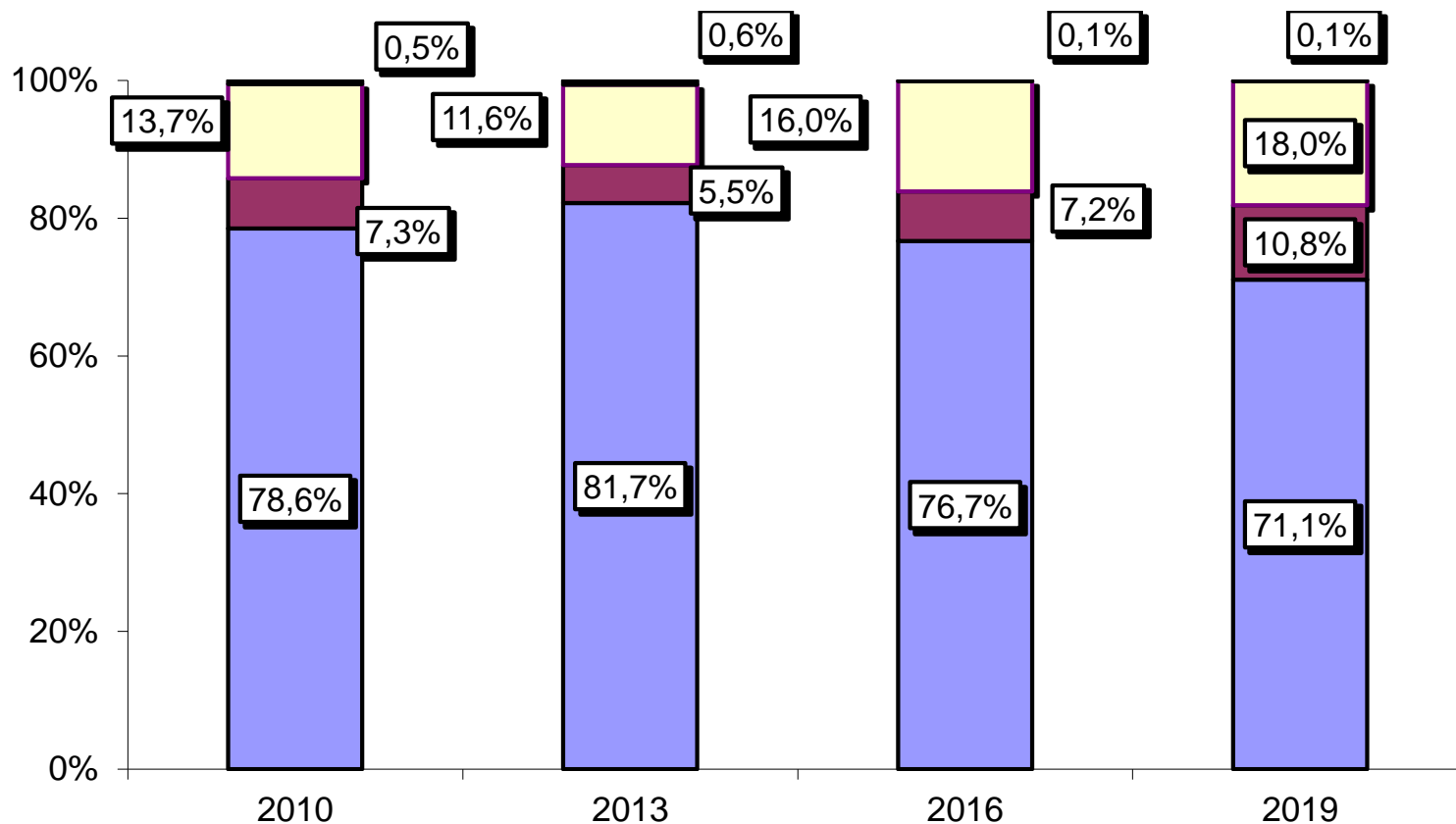
Produkcja i eksport mięsa drobiowego z Polski (w w.b.c.)

Wyszczególnienie	2010	2013	2016	2019
Produkcja mięsa drobiowego	1374,0	1660,0	2241,0	2707,0
Eksport (kod CN 0207) ^a	411,5	587,1	1025,0	1460,9
w tym:				
- UE-28	323,5	479,7	785,3	1038,6
- WNP	30,2	32,2	74,1	111,8
- Pozostałe kraje	57,8	75,2	164,2	310,5
w tym:				
- Turcja, Bośnia i Hercegowina, Egipt, Iran, Izrael	1,8	3,5	4,0	1,3
- inne państwa (Hongkong, Ukraina, Chiny)	56,0	71,7	160,2	309,2

^a mięso i podroby

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Rynek mięsa. Stan i perspektywy, nr 47, 51, 54 i 58 seria Analizy rynkowe. IERiGŻ-PIB, ARR/KOWR, MRiRW. Warszawa 2014, 2016, 2018, 2020 oraz na podstawie danych Ministerstwa Finansów.

Struktura eksportu mięsa drobiowego z Polski w latach 2010, 2013, 2016 i 2019

Produkcja i eksport mięsa wołowego oraz drobiowego

Lata	Mięso wołowe		Udział eksportu w produkcji	Mięso drobiowe		Udział eksportu w produkcji
	produkcja ^a	eksport ^b		produkcja ^a	eksport ^c	
	tys. ton		%	tys. ton		%
2010	389,0	275,8	70,9	1380,0	411,5	29,8
2015	476,0	370,0	77,8	1988,0	849,6	42,7
2018	573,0	395,8	69,0	2597,0	1324,6	51,0
2019	567,0	382,1	67,0	2707,0	1460,9	54,0

^a w wadze bitej ciepłej (wbc), ^b wołowina świeża lub schłodzona (kod 0201) i mrożona (kod 0202),
^c mięso drobiowe (kod 0207)

Źródło: dane z Ministerstwa Finansów; Rocznik Statystyczny 2019, GUS, Warszawa 2019; Analizy Rynkowe, Stan i perspektywy, Rynek mięsa, nr 58, IERiGŻ-PIB, Warszawa 2020.

Produkcja mięsa drobiowego i wołowego w Polsce na potrzeby religijne (średnio w latach 2015-2017)

Wyszczególnienie	Drób			Wołowina		
	produkcja na potrzeby religijne	udział mięsa koszernego i halal		produkcja na potrzeby religijne	udział mięsa koszernego i halal	
		w produkcji	w eksporcie		w produkcji	w eksporcie
	tys. ton	%		tys. ton	%	
Związek Polskie Mięso (szacunek)	450-500	22	47	110	21	29
Polskie Zrzeszenie Producentów Bydła Mięsnego (PZPBM) (szacunek)	.	.	.	120	24	32
Szacunek własny	200	9	20	60	12	16

**Potencjalne skutki wprowadzenia
zakazu uboju religijnego
bydła i drobiu w Polsce
(z wyłączeniem gmin wyznaniowych)**

Z braku wiarygodnych danych do oceny skutków wprowadzenia zakazu uboju zwierząt rzeźnych (bydła i drobiu) na potrzeby religijne przyjęto następujące założenia dla roku 2019:

Wartość produkcji towarowej żywca wołowego i drobiowego oraz wartość eksportu mięsa wołowego i drobiowego.

Przyjęto trzy wielkości udziału mięsa wołowego pozyskanego z uboju religijnego (20, 30 i 40%) w całym eksporcie mięsa wołowego, zaś dla mięsa drobiowego przyjęto udziały w wysokości 35, 45 i 55% eksportu mięsa drobiowego.

Marże sprzedaży mięsa z uboju religijnego przyjęto dla mięsa wołowego i drobiowego na tych samych poziomach, tj. 5,0 7,5 i 10,0%.

Ewentualny spadek cen skupu żywca wołowego i drobiowego na skutek wprowadzenia zakazu uboju religijnego bydła i drobiu o 5, 10 i 15%.

Rachunek symulacyjny dla rynku mięsa wołowego (przetwórców i producentów bydła rzeźnego) dla roku 2019

1. Wartość produkcji towarowej żywca wołowego – **6537 mln zł.**
2. Wolumen eksportu mięsa wołowego (kod 0201 świeża, schłodzona wołowina i kod 0202 mrożona wołowina) – **382,1 tys. ton (o wartości 6008 mln zł).**
 - Udział mięsa z **uboju religijnego 20, 30 i 40%** wolumenu eksportu mięsa wołowego, co daje odpowiednio ok.: **76, 115 i 152 tys. ton**, zaś w ujęciu wartościowym odpowiednio: **1202, 1808 i 2404 mln zł.**
3. Pomniejszona wartość sprzedanego mięsa wołowego z **uboju religijnego o marże 5,0, 7,5 i 10,0%.**
 - o wartości sprzedaży za 1202 mln zł (**potencjalna strata od 60,1 do 120,2 mln zł**),
 - o wartości sprzedaży za 1802 mln zł (**potencjalna strata od 90,1 do 180,2 mln zł**),
 - o wartości sprzedaży za 2404 mln zł (**potencjalna strata od 120,2 do 240,4 mln zł**).
4. Spadek cen żywca wołowego w skupie **od 5% do 15%** (w odniesieniu do produkcji towarowej 6537 mln zł, spowoduje spadek wartości produkcji sprzedanej dla producentów żywca wołowego od 327 do 981 mln zł.

Rachunek symulacyjny dla rynku mięsa drobiowego (przetwórców i producentów żywca drobiowego) dla roku 2019

1. Wartość produkcji towarowej żywca drobiowego – **13576 mln zł.**
2. Wolumen eksportu mięsa drobiowego (kod 0207) – **1461 tys. ton (o wartości 11 240 mln zł).**
 - Udział mięsa z uboju religijnego **35, 45 i 55%** wolumenu eksportu mięsa drobiowego, co daje odpowiednio ok.: **511, 657 i 804 tys. ton, zaś w ujęciu wartościowym odpowiednio: 3934, 5058 i 6182 mln zł.**
3. Pomniejszona wartość sprzedanego mięsa drobiowego z uboju religijnego o **marże 5,0, 7,5 i 10,0%.**
 - o wartości sprzedaży za 3934 mln zł (**potencjalna strata od 196,7 do 393,2 mln zł**),
 - o wartości sprzedaży za 5058 mln zł (**potencjalna strata od 252,9 do 505,8 mln zł**),
 - o wartości sprzedaży za 6182 mln zł (**potencjalna strata od 309,1 do 618,2 mln zł**).
4. Spadek cen żywca drobiowego w skupie **od 5% do 15%** (w odniesieniu do **produkcji towarowej 13576 mln zł**, spowoduje spadek wartości sprzedaży dla producentów żywca drobiowego **od 679 do 2037 mln zł.**

Przyjmując średnie wartości wyeksportowanego mięsa z uboju religijnego – wołowego na poziomie 30% eksportu mięsa wołowego i drobiowego na poziomie 45% eksportu mięsa drobiowego, wartość tych rynków w 2019 roku wyniosła odpowiednio **1808 i 5058 mln zł, co daje razem 6866 mln zł.** **Zyski przy 5% marży** ze sprzedaży mięsa z uboju religijnego mogły wynieść dla przemysłu mięsnego i drobiarskiego odpowiednio **90 mln zł (na mięsie wołowym) i 253 mln zł (na mięsie drobiowym), co daje razem 343 mln zł,** przy marży 7,5% zysk wzrósłby do **ok. 515 mln zł,** a przy marży 10% do **ok. 686 mln zł.** Takich zysków (w postaci wyższej marży) zostałaby pozbawiona branża mięsna i drobiarska, po wprowadzeniu zakazu stosowania uboju religijnego w Polsce (poza gminami wyznaniowymi).

Ponadto należy wziąć pod uwagę jeszcze wiele innych czynników, które w pośredni lub bezpośredni sposób mogą pogorszyć sytuację na rynku mięsa wołowego oraz drobiowego w Polsce, w najbliższym czasie – w kontekście ewentualnego wprowadzenia zakazu uboju religijnego, a mianowicie:

- Po wystąpieniu Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej 31 stycznia 2020 roku, rozpoczął się okres przejściowy, który potrwa do 31 grudnia 2020 r. Nie wiadomo jak zakończy się ostatnia faza Brexitu (czy zostanie wynegocjowana nowa umowa handlowa pomiędzy W. Brytanią a Unią Europejską), a to jest istotne dla polskich przetwórców mięsa drobiowego i wołowego, gdyż do Wielkiej Brytanii w latach 2017-2019 wyeksportowaliśmy 53,3 tys. ton mięsa wołowego za 1012 mln zł i 330,7 tys. ton mięsa drobiowego za 3936 mln zł.
- Możliwy jest powrót pod koniec 2020 roku ptasiej grypy do Polski, co oznacza zamknięcie rynków trzeczich (nie tak dawno, bo w grudniu 2019 roku odnotowano ogniska ptasiej grypy w Polsce i dopiero w sierpniu br. uznano Polskę za kraj wolny od tej choroby).
- W przetwórstwie mięsa surowiec (żywiec rzeźny) stanowi największą pozycję w kosztach produkcji ok. 70%. Spadek cen żywca rzeźnego (bydła i drobiu) w związku z wprowadzeniem zakazu uboju religijnego pogorszy opłacalność produkcji i może skłonić rolników do jej zaniechania w skrajnych sytuacjach do bankructwa gospodarstw. Produkcja bydła rzeźnego miała być alternatywą dla gospodarstw rolnych, które zaniechały produkcji żywca wieprzowego w związku z ASF.

- Mniejsza produkcja żywca drobiowego, to mniejsza produkcja piskląt (strata dla wylęgarni piskląt) i pasz przemysłowych dla broilerów kurzych, indyków (strata dla przemysłu paszowego). Nie wiadomo co dalej z możliwością stosowania pasz przemysłowych wyprodukowanych z roślin genetycznie modyfikowanych (GMO) w produkcji zwierzęcej. Zmianą ustawy z dnia 22 listopada 2018 r. o zmianie ustawy o paszach (Dz.U. 2018 poz. 2430) przedłużono moratorium w stosowaniu pasz GMO do 01 stycznia 2021 roku. W ostatnich dniach Sejm RP przesłał do Senatu nowelizację Ustawy o przesunięciu terminu wejścia w życie zakazu stosowania pasz genetycznie modyfikowanych do 1 stycznia 2023 roku.
- W miejsce polskich firm mięsnych wejdą firmy z innych krajów, a bydło z Polski oraz drób może być wywożone za granicę i tam ubijane na potrzeby religijne.
- Wzrost płacy minimalnej w gospodarce, wpływa też na wzrost kosztów pracy w przedsiębiorstwach mięsnych i drobiarskich, gdyż wynagrodzenie w tych branżach należy do jednych z najniższych wśród branż przemysłu spożywczego.

- Mniejsze przychody i słabsze wyniki ekonomiczno-finansowe firm przemysłu mięsnego i drobiarskiego ograniczyłyby inwestycje.
- Gdzie sprzedać (ulożować) mięso, pozyskiwane z uboju religijnego. Unia Europejska jest samowystarczalna w produkcji mięsa wołowego oraz ma kilkuprocentową nadwyżkę mięsa drobiowego (7-10%). Wskaźnik samowystarczalności Polski w produkcji mięsa wołowego wynosi ok. 350%, a w produkcji mięsa drobiowego ok. 180%.
- Nie wiadomo, jak dalej będzie przebiegać pandemia koronawirusa SARS-CoV-2 i czy nie zostaną ponownie rozerwane więzi (kontakty) handlowe.
- Najbardziej poszkodowanym przez pandemię SARS-CoV-2 został sektor HoReCA, który w ostatnich latach prężnie się rozwijał i był stałym odbiorcą wysokiej jakości mięsa (w tym m.in. wołowiny). Jego odbudowa może zająć sporo czasu.

Konkluzje

1. Wielkość ubojów bydła i drobiu w Polsce na potrzeby religijne jest trudna do dokładnego policzenia z powodu braku danych o tym zjawisku. Przeprowadzone szacunki wskazują, że w latach 2015-2017, tj. po zniesieniu zakazu prowadzenia takich ubojów w Polsce (koniec 2014 roku), tak pozyskane mięso – *halal* i *koszer* mogło stanowić w przypadku wołowiny 12-23% jej całej produkcji i 16-32% eksportu (w ujęciu ilościowym), natomiast w przypadku mięsa drobiowego mogło to być odpowiednio: 9-22% i 20-47%.
2. Ubój zwierząt rzeźnych na potrzeby religijne prowadzony w Polsce, ukierunkowany jest na eksport do krajów, w których tylko takie mięso jest spożywane lub zamieszkiwanych przez znaczącą populację wyznawców islamu bądź judaizmu. Głównymi odbiorcami mięsa wołowego – *halal* są kraje muzułmańskie (Turcja, Bośnia i Hercegowina, Egipt, Iran) oraz Niemcy, Francja, Holandia ze względu na dużą populację wyznawców islamu. W przypadku mięsa drobiowego – *halal* i *koszer*, jego głównymi odbiorcami są kraje UE (m.in. Niemcy, Francja, *Wielka Brytania*). Najwięcej mięsa wołowego *koszernego* i po najwyższych cenach sprzedaje się do Izraela.

Konkluzje

3. Procedowany w ostatnim czasie poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o ochronie zwierząt oraz niektórych innych ustaw, zwana potocznie „piątką dla zwierząt), zakazujący uboju religijnego bydła i drobiu w Polsce, niesie za sobą niekorzystne skutki ekonomiczne dla branży mięsnej i drobiarskiej oraz producentów żywca wołowego i drobiowego, jak też potencjalne straty także dla innych uczestników tych rynków, tj. firm paszowych czy wylęgarni piskląt.

Licząc bardzo ostrożnie, że w eksporcie mięsa wołowego i drobiowego mięso pochodzące ze zwierząt ubitych bez wcześniejszego oszołomienia stanowi po 20%, co daje ok. 76 i 292 tys. ton o wartości sprzedaży 1,2 i 2,2 mld zł (2019 rok) i przy 5% marży odpowiadającej ok. 60 i 110 mln zł zysku firmom przemysłu mięsnego i drobiarskiego. Nie byłyby to więc małe ilości oraz wartości, zwłaszcza w trudnych i niepewnych czasach, gdzie następuje w bardzo krótkim czasie kumulacja niekorzystnych czynników otoczenia zewnętrznego.

Procedowana ustawa nie była poprzedzona merytoryczną dyskusją oraz rzeczywistym rozpoznaniem skali tego zjawiska (uboju bydła i drobiu na potrzeby religijne) oraz ile rzeźni (ubojni) prowadzi taką formę uboju. Nie wiadomo na obecną chwilę, jakie będą jej dalsze losy i ewentualne zmiany w stosunku do wersji pierwotnej (złożonego projektu poselskiego).

Konkluzje

4. Prowadzenie ubojów na potrzeby religijne (zgodnie z obowiązującym prawem) dla branży mięsnej oraz drobiarskiej jest podyktowane **względnymi czysto ekonomicznymi**, gdyż pozwala zwiększać produkcję, przychody i zyski oraz w większym stopniu dywersyfikować rynki zbytu i w ten sposób ograniczać ryzyko produkcji.
5. Argumentem przemawiającym za zakazem stosowania tej formy uboju podnoszonym przez jego przeciwników jest to, że zwierzę odczuwa większy ból niż przy tzw. uboju humanitarnym (poprzedzonym oszołomieniem zwierzęcia celem pozbawienia go świadomości).
6. Niezależnie od wszystkich argumentów za i przeciw, ta forma uśmiercania zwierząt rzeźnych będzie budziła ciągle kontrowersje, zwłaszcza przy nagłaśnianiu jej przez media. Ubój zwierząt rzeźnych dokonywany przez mniejszości narodowe w naszym kraju na własne potrzeby religijne, nie jest tak kontrowersyjny, jak w przypadku ubojów na skalę przemysłową.

Dziękuję za uwagę